

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ними заняттями з боку викладача фізичної культури знижується рівень пропусків занять, а також активізується участь у спортивних змаганнях, спортивних святах, відвідування тренувань.

Організація самостійних занять студентами передбачає також підвищення рівня теоретичних знань у галузі фізичної культури й спорту, підготовку до виконання тесту, оцінки стану фізичної підготовленості та нормативів програми з фізичного виховання, удосконалення вмій та оволодіння технікою конкретного виду спорту.

Дотримання гігієнічних вимог і режиму під час самостійного фізичного тренування, а також засоби загартовування сприяють фізичному вдосконаленню підлітка та дають значну користь для його здоров'я.

Отже, від організації самостійної роботи, вибору оптимальних її форм значною мірою залежить ефективність навчально-виховного процесу в цілому.

Література:

1. Бальсевич В. К., Запорожанов В. А. Физическая активность человека. – К. : Здоров'я, 2001. – 224 с.
2. Бевзюк В. В. Организация физического воспитания школьников в специальной медицинской группе. Методические рекомендации. – Херсон: Айлант, 1998. – 12 с.
3. Бундзей П. В., Дибнер Р. Д. Здоровье и массовый спорт // Теория и практика физической культуры. – 1994. – №4-5. – С. 6.V.
4. Виноградов П. А. Физическая культура и здоровый образ жизни. – М. : Физкультура и спорт, 1991. – 202 с.
5. Платонов В. Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте : Учебник. – Киев: Олимпийская литература, 2007. – 784 с.
6. Теория и методика физического воспитания / Под ред. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 2003. Т 2. – 390 с.
7. Шалар О. Г. Педагогічне керівництво самостійними заняттями школярів фізичною культурою. – Харків: «Нове слово», 2004. – 196 с.
8. Шиян Б. М. Методика фізичного виховання школярів (практикум). – Львів: Світ, 1993. – 184 с.
9. Шиян Б. М. Методика фізичного виховання школярів. – Львів: Богдан, 2006. – 384 с.
10. Шляхтун П. П. Методика викладання соціально – гуманітарних дис.-циплін: навчальний посібник. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 224 с.

Ковтун Т. В.*

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлено суть і зміст роботи з гендерного виховання у дошкільному навчальному закладі, його завдання й принципи.

Людина не обирає, ким народиться: чоловіком чи жінкою. Але часто саме стать починає визначати все її або його

---

* © Ковтун Т. В.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

подальше життя.

З дитинства до дітей по-різному ставляться залежно від того, хлопчик це чи дівчинка, установлюючи різні правила поведінки. «Дай здачі, ти ж хлопчик», – кажемо хлопчику, може, саме такими словами закладаючи його майбутню агресивну поведінку. «Не плач, ти ж не дівчинка», – транслюємо почуті ще від своїх батьків слова, не задумуючись, як після цих слів хлопчик буде ставитись до дівчинки – як до «плаксиви», чи до нижчої істоти? «Будь охайною, не забруднися, ти ж дівчинка» – звично дорікаємо доньці, не звертаючи уваги на плями на одязі її брата. А що, хлопчикам не потрібно бути чистими й охайними? «Веди себе тихіше, будь скромнішою, ти ж дівчинка» – повчаємо сміливу й ініціативну дівчину. Саме в такий спосіб сім'я й оточення закладають дітям різні стандарти поведінки.

У буденній свідомості утвердився погляд, що чоловік та жінка суттєво відрізняються один від одного не тільки за фізичними і фізіологічними, але і за психологічними властивостями. Психологи вже не одне десятиліття досліджують психологічні відмінності між статями. Ретельно проведений аналіз результатів дослідів, присвячених вивченню відмінності у психологічних характеристиках чоловіків та жінок, довів, що різниця між статями не є суттєвою. Так, звичайно в чоловіків більше розвинуті просторові та математичні здібності, а у жінок – вербальні. Безумовно, представники чоловічої і жіночої статі мають певні відмінності. Проте ці відмінності обумовлені не стільки статтю, скільки соціальними ролями, які вони виконують у суспільстві.

Соціальні ролі людей сьогодні прийнято називати соціальною статтю та позначати терміном «гендер». Тобто гендер – це соціальний статус людини, «сукупність її поведінкових норм та позицій, які асоціюються з особами жіночої або чоловічої статі в певному суспільстві» [2].

Сучасна соціальна наука розрізняє поняття «стать» та «гендер». Стать біологічна (стать) чоловіка або жінки природно визначена з моменту їх народження сукупністю біологічних (анатомо-фізіологічних) ознак. Стать соціальна (гендер) – соціально-культурна роль, особливості поведінки чоловіка і жінки в результаті гендерної соціалізації, яка детермінована історичним розвитком суспільства.

Гендерна соціалізація – це процес спрямованих і спонтанних впливів на особистість, що допомагає засвоїти норми, правила, поведінки та установки відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення статей у суспільстві, робить повноцінним чоловіком чи жінкою і прилучає особистість до усталеної системи гендерних ролей [3].

Проте слід урахувувати й те, що сучасне суспільство переживає період кардинальних і швидких змін в системі гендерних ролей, коли в процесі самореалізації особистості на перший план виходять індивідуальні особливості людини (здібності,

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

інтереси, нахили, прагнення), а не її статева приналежність.

Саме це робить актуальною проблему ґендерного виховання молоді.

Мета статті – з'ясування суті і змісту ґендерного виховання дошкільників.

ґендерна соціалізація починається з раннього віку.

Лікарі вважають, що діти різної статі розвиваються неоднаково через відмінності у структурі та роботі головного мозку. Тому процес виховання необхідно організовувати, урахувавши особливості статі.

Починаючи з трирічного віку, діти починають відносити себе до жіночої або чоловічої статі. Їхня поведінка залежить від прикладу батьків та інших дорослих, які часто з ними спілкуються. Для дівчат важлива поведінка матері, а для хлопців – батька.

На жаль, молоді сім'ї приділяють більше уваги кольору одягу чи коліски для дитини. Та не всі замислюються над тим, що для формування гармонійної особистості родина повинна мати і батька, і матір.

Якщо дитину виховує лише мама, через те, що батька не має, або він рідко приділяє увагу дитині, мама поєднує в собі чоловічі та жіночі якості, бо виконує обидві ролі в сім'ї. У таких сім'ях діти не можуть наслідувати роль відповідно до своєї статі і в майбутньому можуть відчувати труднощі при створенні власної родини.

Велику роль відіграє жіноче виховання для хлопців, особливо, якщо в родині немає дорослого чоловіка (наприклад, якщо сім'я складається з мами, бабусі, онука та онучок). У такій родині хлопці часто виростають чоловіками, які не можуть приймати рішення без втручання жінки, або, навпаки, можуть не поважати жінку та дівчину, не прагнуть допомагати їм.

ґендерне виховання – процес, спрямований на формування якостей, рис і властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі, рівноправні соціальні взаємини статей [3].

На думку вчених, найбільш сприятливим віковим періодом для початку роботи з ґендерного виховання є 3-4 рік життя. Діти цього віку усвідомлюють себе як індивідуальність. У них відбувається швидкий розвиток інтелекту. Діти вчать керувати своїм тілом, оцінювати свої можливості, розуміти почуття та емоції. Відбувається первинна статева ідентифікація і на її базі – ґендерна. Діти починають орієнтуватися у тому, хто хлопчик, а хто дівчинка, порівнювати себе з іншими людьми. Вони виявляють інтерес до будови свого тіла.

На 5-6 роках життя продовжує формуватися ґендерне самоусвідомлення дітей. З'являються перші ґендерні стереотипи, формується ґендерна самооцінка. Розвивається ґендерна свідомість дітей, що проявляється на рівні поведінки. Формуються відносини між хлопчиками і дівчатками. Діти вже здатні в іграх

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

(«Сім'я», «Перукарня», «Шофери» і т. д.) розподіляти ролі за статевим принципом, імітують в ігровій діяльності жіночі та чоловічі професійні якості та вміння. Діти старшого дошкільного віку чітко усвідомлюють свою статеву належність та її незмінність, а також замислюються над гнучкістю, пластичністю ґендерних ролей.

Починають складатися відповідні інтереси та ціннісні орієнтації. У дітей починають переважати певні види діяльності та способи поведінки, характерні для хлопчиків і дівчаток, підвищується інтерес до свого тіла. Хлопчики наслідують чоловіків, які є в сім'ї: батька, дідуса, дядька. Дівчатка наслідують маму чи інших жінок, якими захоплюються. Але найголовніше те, що діти чітко розрізняють і визнають свої статеві особливості: «я – хлопчик», «я – дівчинка». На думку вітчизняних та зарубіжних учених, ґендерне самоусвідомлення дитини цього віку орієнтоване на:

- зовнішність;
- ім'я;
- образ Я (у часі – у теперішньому і в майбутньому);
- установки (соціуму, власні);
- ролі (соціуму, власні).

Усвідомлення ґендерної належності в цьому віці особливо інтенсивно формується в ігровій та образотворчій діяльності. Під час гри відбувається засвоєння дітьми ґендерної поведінки.

Ефективності ґендерного виховання сприяють казки «Сьома дочка», «Три сини», «Кирило Кожум`яка», «Дюймовочка», «Царівна – жаба», «Крихітка – Хаврошечка», «Котигорошко». Вони викликають зацікавлення, збагачують життя дитини новими враженнями, розвивають інтелект, допомагають пізнати себе в майбутньому.

Для розширення уявлень про мужність та жіночість у дітей 5-6 років слід використовувати етичні бесіди («Хто я такий?», «Ми такі схожі і такі різні», «Мої гарні вчинки», «Ким працюють ваші батьки?»). Дуже важливо формувати в дітей уявлення про щасливі сім'ї, про добрі взаємовідносини між батьками, сестрами та братами, їхню взаємодопомогу.

Важливу роль грає мотивація дитини, за допомогою якої еталони чоловічої та жіночої поведінки стають внутрішніми регуляторами. Тому треба впливати на емоційну сферу дитини – схвалювати та позитивно оцінювати її соціально цінну ставово-рольову поведінку в різних формах.

Статева самоідентифікація полегшується за допомогою образотворчої діяльності. Адже малюнок є своєрідним дитячим мовленням, яке дає змогу дитині самовиражатися. Тематика дитячих малюнків обумовлена багатьма чинниками. Один із них – належність дитини до певної статі. Загальна спрямованість на ідентифікацію зі своєю статтю надає певний зміст малюнкам: хлопчики частіше малюють будівництво, дороги з автомобілями, літаки в небі, а також війни. Дівчатка частіше малюють

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

принцес, квіти, сади, а також мам, які граються з доньками.

Період дошкільного дитинства – це той період, під час якого важливо зрозуміти дитину і допомогти їй розкрити унікальні можливості, надані їй статтю.

Підготовку дітей до виконання свого життєвого призначення, різних соціальних ролей – мужнього сина, турботливої доньки, доброго брата чи сестри – треба починати з раннього віку, коли починає формуватись особистість.

Метою ґендерного виховання є:

- формування розуміння ролі чоловіка і ролі жінки у суспільстві;

- прищеплення культури взаємовідносин статей.

З огляду на це, перед педагогами дошкільного закладу стоять такі завдання з ґендерного виховання дошкільників:

- виховувати в дітей стійкий інтерес і позитивне ставлення до себе як об'єкта пізнання;

- поглиблювати знання про чоловіків і жінок, про зміст понять «хлопчик», «дівчинка», сприяти статевій ідентифікації;

- правильно і компетентно реагувати на прояви сексуального розвитку дітей різних статей;

- підтримувати фізичне і психічне здоров'я дітей, радість світосприйняття, оптимістичне ставлення до навколишнього світу;

- створювати умови для набуття досвіду відносин з навколишнім світом у цілому і світом людей зокрема;

- ознайомлювати з основними функціями сім'ї як психологічної групи і соціального інституту;

- закладати основи виконання відповідних своїй статі соціальних ролей.

У яслах-садку №18 Херсонської міської ради питання ґендерного виховання є частиною всіх видів діяльності дітей, починаючи з раннього віку. На заняттях з різних розділів програми «Я у світі», під час образотворчої, трудової та ігрової діяльності діти засвоюють загальноприйняті норми поведінки, зміст і особливості виконання певних соціально-статевих ролей.

Починаючи з середньої групи, ми проводимо з дітьми спеціально організовані заняття, спрямовані на реалізацію завдань ґендерного виховання, адже діти 5-го року життя мають деякі уявлення про особливості соціальних взаємовідносин між жінками і чоловіками. А саме: «Ми граємо разом», «Ми вчимося разом», «Ким бути?», «Ми такі схожі і такі різні».

Роботу з ґендерного виховання проводимо комплексно, використовуючи різні методи, спеціально підготовлені та природні ситуації, що виникають у процесі життєдіяльності. Усю роботу з ґендерного виховання дітей дошкільного віку ми здійснюємо, дотримуючись таких принципів:

- активності – використання будь-яких ситуацій у житті дитини для формування в неї правильних установок щодо своєї статі й вироблення відповідної рольової поведінки;

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

– реалістичності – формування реалістичного розуміння статевої диференціації;

– адресності – урахування не лише статі й віку дитини, а й її психічного та фізичного розвитку, соціального і культурного рівня;

– неперервності – послідовне врахування накопичених знань і соціального досвіду дитини, починаючи з раннього дитинства;

– довіри – базування відносин між дитиною та педагогом на довірі, яка можлива лише за умови серйозного ставлення педагога до інтересів дитини, її бажань та проявів статевої поведінки;

– моральної чистоти – виховання моральної особистості, у якій домінують якості, що формують хлопчика як майбутнього чоловіка, а дівчинку – як майбутню жінку [4].

Сьогодні виділяють ряд напрямів у роботі з дітьми:

– доповнення зон самореалізації дітей (заохочення дівчат до занять спортом, а хлопчиків – до самообслуговування);

– організація досвіду рівноправного співробітництва хлопчиків і дівчат у спільній діяльності;

– зняття традиційних заборон на емоційне самовираження хлопчиків, заохочення їх до вираження почуттів;

– створення у дівчат досвіду самозаохочення, лідерства, підвищення самооцінки;

– залучення до виховання дітей обох батьків.

– Основними формами роботи з дітьми в цьому напрямі є:

– організовані заняття – групові та індивідуальні, які дають змогу закріпити та поглибити знання дітей про сім'ю, родинні стосунки;

– етичні бесіди (за допомогою яких дитина розкриває своє Я, риси характеру);

– проблемні ситуації (допомагають дітям знаходити вихід, розв'язання проблем);

– ігри (дидактичні «Ким я стану, коли виросту», «Хто що носить»; рухливі «Групування», «Змійка», «Літаючі кулі»; сюжетно-рольові «Аеродром», «Будівельники», «У ляльки день народження»);

– прогулянки, екскурсії до школи, на будівництво, до пожежної частини;

– театралізовані розваги «Ким бути?», «Слухняна хвора», «Пригоди з вовком»;

– самостійна діяльність дітей, що розкриває творчі здібності дошкільнят (оформлення виставки, виготовлення іграшок-саморобок, листівок і т. д.) [1].

Слід зауважити, що соціальні норми змінюються з часом, проте ґендерна асиметрія залишається. Ґендерна система – це соціально сконструйована система нерівності статі. Ґендер є одним із способів соціальної стратифікації суспільства. Ґендер створюється суспільством, як соціальна модель жінок та

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

чоловіків, що обумовлює їх положення, роль у суспільстві (сім'я, економіка, культура, політична структура).

Гендерна політика на сучасному етапі має на меті подолання гендерної нерівності, забезпечення рівних прав і можливостей людей незалежно від статі.

Таким чином, гендерний підхід дає людині більшу свободу вибору самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні моделі поведінки.

Література:

1. Козир, М. Гендерне виховання дошкільнят // Дитячий садок (Шк. Світ). – 2010. – №38. – С. 30-31.
2. Основи теорії гендеру: навч. посіб. / В. П. Агеєва, В. В. Близнюк, І. О. Голошенко. – К. : К. І. С. , 2004. – С. 520.
3. Слюсаренко, Н. Гендерний підхід до організації навчально-виховного процесу сучасної школи: навч. посіб. – Херсон: РІПО, 2011. – 243 с.
4. Сьоміна, А. Гендерне виховання дітей дошкільного віку // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2011. – №4. – С. 36-50.
5. Творчі розробки педагогів з гендерного та статевого виховання за програмою «Я у світі» = Гендерне виховання у розвитку та становленні особистості дошкільника // БВДС. – 2012. – №1. – Спецвипуск.

Компаній Н. А.*

ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті висвітлено систему оздоровчої роботи дошкільного навчального закладу.

Екологічні проблеми, суттєве погіршення здоров'я населення України, поширення захворювань, пов'язаних зі стресами, гіподинамією, шкідливими звичками тощо зумовлює необхідність посилення уваги суспільства до проблем здоров'язбереження, виховання культури здоров'я, формування здорового способу життя. Розпочинати цю роботу потрібно якомога раніше, від самого народження дитини прищеплюючи необхідні навички. Збереження, зміцнення здоров'я малюків – найважливіше завдання дошкільної освіти і сімейного виховання.

Сьогодні існує гостра потреба у створенні комплексної програми виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в умовах дитячого закладу і сім'ї.

Ученими доведено, що здоров'я людини лише на 7-9 відсотків залежить від стану охорони здоров'я в країні, а більш ніж на 50 відсотків – від її способу життя, який впливає на фізичний і духовний стан, ціннісні орієнтації, моральні, вольові якості.

---

* © **Компаній Н. А.**